

1197 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 17 maart 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Tinne Rombouts

over het Mestrapport 2021

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele;

Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;

Stijn De Roo, Tinne Rombouts;

Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;

Staf Aerts, Mieke Schauvliege;

Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;

Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;

Robrecht Bothuyne, Brecht Warnez;

Bart Tommelein, Bart Van Hulle;

Johan Danen, Chris Steenwegen;

Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichting	4
1.1. Belangrijkste lessen.....	4
1.2. De waterkwaliteit in landbouwgebied blijft slecht.....	4
1.3. Juiste bemestingspraktijken nog onvoldoende toegepast	5
1.4. Druk blijft hoog	6
1.5. Maatregelen MAP 6 bereiken niet volle potentieel	7
1.6. Naleving mestwetgeving moet beter	7
2. Reactie van minister Zuhal Demir.....	9
3. Vragen en opmerkingen van de parlementsleden	10
3.1. Vragen en opmerkingen van Wilfried Vandaele.....	10
3.2. Vragen en opmerkingen van Bruno Tobback	11
3.3. Vragen en opmerkingen van Steven Coenegrachts	11
3.4. Vragen en opmerkingen van Tinne Rombouts	12
3.5. Vragen en opmerkingen van Chris Steenwegen.....	13
3.6. Vragen en opmerkingen van Mieke Schauvliege	15
3.7. Vragen en opmerkingen van Piet De Bruyn.....	15
3.8. Vragen en opmerkingen van Stijn De Roo	15
3.9. Vragen en opmerkingen van Leo Pieters.....	16
4. Antwoorden door de sprekers	16
5. Aanvullende vragen en antwoorden	22
Gebruikte afkortingen	23

Bijlage: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Elk jaar houdt de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie een gedachtewisseling over het Mestrapport van de Vlaamse Landmaatschappij. Op 8 februari 2022 werd aldus het Mestrapport 2021 besproken. De volgende sprekers waren hiervoor te gast in de commissie:

- Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme;
- Els Lesage, beleidsmedewerker dienst Mestbeleid VLM;
- Michel Boucneau, beleidsmedewerker VMM;
- Bart De Schutter, afdelingshoofd Mestbank VLM;
- Koen Desimpelaere, diensthoofd Mestbeleid VLM.

De bij de toelichtingen gebruikte presentaties zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

1. Toelichting

Els Lesage herinnert eraan dat de Vlaamse Landmaatschappij, conform het Mest-decreet, al twintig jaar over de mestproblematiek rapporteert. Het rapport moet uiterlijk op 15 oktober bezorgd worden aan de minister voor Omgeving, waarna het gepubliceerd wordt op de website van de Vlaamse Landmaatschappij. Nieuw in 2021 is een previewronde, waarbij het rapport voor publicatie aan externe lectoren bezorgd is. Die brede groep van stakeholders kon dan opmerkingen geven. Op basis daarvan is het mestrapport aangepast, verfijnd, wat een meerwaarde is.

1.1. Belangrijkste lessen

In het rapport staan vijf belangrijke lessen:

- 1° De waterkwaliteit in landbouwgebied blijft slecht: Vlaanderen is één van de slechte leerlingen van de klas in Europa.
- 2° De juiste bemestingspraktijken worden nog onvoldoende toegepast: de nitraat-residu's zijn te hoog en de oude bemestingsgewoontes blijven nog te veel bestaan.
- 3° De druk van de landbouw op de leefomgeving blijft hoog: de mestproductie stijgt en er zijn meer intensieve nitraatgevoeligere teelten, zoals aardappelen, groenten en mais.
- 4° De maatregelen van MAP 6 bereiken nog niet hun volle potentieel: het aantal vanggewassen neemt toe, maar evolueert naar meer later dan vroeg ingezaaide vanggewassen en de bemestingsreductie is minder groot dan verwacht.
- 5° De naleving van de mestwetgeving moet beter door het versterken van de handhaving en een betere begeleiding.

1.2. De waterkwaliteit in landbouwgebied blijft slecht

Michel Boucneau verwijst voor uitgebreidere data en analyses over de waterkwaliteit naar het mestrapport en het VMM-rapport. Het freatische grondwatermeetnet ligt vooral in landbouwgebied en bestaat uit ongeveer 2100 putten, met meestal drie meetfilters per put, op verschillende dieptes. De nitraatgehalten in het freatische grondwater in landbouwgebied vertonen zowel gunstige als minder gunstige evoluties. De gewogen gemiddelde nitraatconcentratie op filterniveau 1, dat is het meest ondiepe filterniveau waar het eerst effecten van maatregelen van het mestbeleid zichtbaar zijn, stagneert op ongeveer 35 mg nitraat/l. In 2020 werd bij gemiddeld 33% van de meetputten een overschrijding van de norm van 50 mg nitraat/l vastgesteld, wat vergelijkbaar is met voorgaande jaren. Algemeen is er meer landbouwgebied met dalende trends, ongeveer 50%, dan met stijgende trends, ongeveer 30%, zodat ondanks de tegengestelde effecten de situatie in het algemeen eerder verbetert. Sommige dalende trends zullen wel maar over langere termijn zorgen

voor duidelijke verbeteringen omdat ze van een hoog niveau starten. Bij de start van MAP 6 voldeed 74% van het landbouwareaal aan de kwaliteitsdoelstelling grondwater. Op basis van de meest recente meetgegevens is dit verbeterd tot 78,2%.

Het MAP-meetnet oppervlaktewater bestaat uit ongeveer 760 meetpunten, gelegen in landbouwgebied. Gedurende winterjaar 2020-2021 werd in 31% van de meetplaatsen minstens één keer de drempelwaarde van 50 mg nitraat/liter overschreden, wat vergelijkbaar is met het winterjaar 2019-2020. De toename sinds 2017 van het aantal overschrijdingen en de gemiddelde nitraatconcentratie is ietwat omgebogen, maar nog steeds op een hoger niveau dan in de periode voor 2018. Achter deze curve zitten grote regionale verschillen, met West-Vlaanderen als slechtst scorende provincie en de bekkens van de IJzer, Leie en Maas als slechtst scorende bekkens.

Het doel van MAP 6 is in 2022 een daling met 4 mg nitraat/l voor alle afstroomzones die in de periode 2015-2018 een hogere gemiddelde concentratie hadden dan 18 mg nitraat/l. Sinds 2016 is de gemiddelde nitraatconcentratie echter gestegen, hoewel ze het laatste winterjaar toch een beetje gezakt is. Het doel 2022 van MAP 6, maar ook het langetermijndoel, ligt daarmee nu verder af.

Uit het laatste verslag van de Europese Commissie over de uitvoering van de Nitraatrichtlijn, gepubliceerd in oktober 2021, distilleert de spreker de positie van Vlaanderen in Europa. De trofische toestand, met andere woorden het risico op eutrofiëring in het oppervlaktewater, wordt voor Vlaanderen beoordeeld aan de hand van de fosforconcentratie. De andere kaart toont de gemiddelde nitraatconcentratie. Vlaanderen en België maken samen met Nederland deel uit van de brede band startend in het westen, waar ook Duitsland, Denemarken en Tsjechië toe behoren.

De Europese Commissie concludeert dat door de uitvoering en handhaving van de Nitraatrichtlijn het verlies van nutriënten vanuit de landbouw de afgelopen dertig jaar afgenomen is en dat de meeste lidstaten en landbouwers aanzienlijke inspanningen deden maar onvoldoende om de doelstellingen te behalen. Een aantal lidstaten, waaronder België, moet dringend extra maatregelen nemen. Naast België worden ook Duitsland, Luxemburg, Nederland, Spanje en Tsjechië vermeld in dit kader. De Europese Commissie kondigt aan haar acties ter verbetering van de uitvoering en handhaving van de richtlijn te versterken.

1.3. Juiste bemestingspraktijken nog onvoldoende toegepast

Het Mestrapport bevat heel wat cijfers over de mestbalans en de resultaten van de controleacties die heel wat inzichten opleveren over redenen waarom de waterkwaliteit niet verbetert, aldus *Els Lesage*. Eén van de oorzaken is dat de juiste bemestingspraktijken nog onvoldoende toegepast worden. Dat blijkt uit de nitraatresidumetingen op landbouwpercelen, zowel door de Mestbankmetingen als metingen op percelen met een beheerovereenkomst Waterkwaliteit, voorheen beheerovereenkomst Water. In de jaren 2017-2020 is er een effect van de droge weersomstandigheden in het groeiseizoen waardoor gewassen minder nutriënten opnamen en dus een hoger nitraatresidu achterbleef na de oogst. Maar op BO-percelen worden er zelfs in moeilijkere jaren lagere residu's opgetekend, gemiddeld 50 kg stikstof/ha, dan op Mestbankpercelen. In gebiedstype 2 en 3, gebieden met een slechtere waterkwaliteit, kunnen bedrijven een vrijstelling krijgen van de strengere gebiedsgerichte maatregelen als ze aantonen dat het nitraatresidu op hun percelen goed is. Op die bedrijven werd in de campagne 2020 gemiddeld een residu gemeten van 47 kg nitraatstikstof/ha. Dat bewijst dat er meer aan de hand is dan enkel de weersomstandigheden en dat een lager residu mogelijk is door voorzichtiger te bemesten en zo goed mogelijk in te spelen op onvoorziene weersomstandigheden.

Verbetering is nodig en ook mogelijk door te bemesten volgens het 4J-principe: de juiste dosis van de juiste mestsoort op het juiste moment met de juiste techniek. Ook uit de studie Klimaatadaptieve bemestingspraktijken die vorig jaar werd opgeleverd, blijkt dat 4J-bemesting een manier is om vandaag al in te spelen op veranderende weersomstandigheden. Daarnaast is het zaak zoveel mogelijk vanggewassen te zaaien om nutriëntenverliezen te beperken.

Bij doorlichting van akkerbouw- en vollegrondstuinbouwbedrijven blijkt dat bemesting nog vaak berust op oude gewoonten zoals te veel bemesting, niet afgestemd op de gewasbehoeften, of op het verkeerde moment. Bij de vollegrondstuinbouw worden de stikstofanalyses en de bemestingsadviezen vaak niet nuttig ingezet, bijvoorbeeld door bij de basisbemesting al de volledige norm toe te dienen. Als uit de analyse van het verplicht stikstofstaal nadien, het advies komt dat geen extra mest meer nodig is, wordt er uit een soort voorzichtigheidsreflex vaak nog bijgemest, zodat er gewoon te veel mest op de gronden terechtkomt. Dat komt deels door een gebrek aan vertrouwen in het advies en een gebrek aan kennis om het advies te interpreteren en toe te passen. Daarnaast zijn er economische motieven, namelijk opbrengst- en kwaliteitsverlies vermijden. Kortom, er valt nog heel wat winst te boeken als de landbouwers de bemestingsadviezen goed toepassen. Gefractioneerde bemesting, bemesting in verschillende giften op basis van bemestingsadviezen, biedt de mogelijkheid om in te spelen op de gewasontwikkeling en op de weersomstandigheden.

1.4. Druk blijft hoog

Daarnaast blijft de druk van de landbouw op de leefomgeving hoog. De mestproductie tussen 2009 en 2020 is gestegen met 4%. Het aantal runderen neemt licht af met een verschuiving van vleesvee naar melkvee. Over die periode stijgt aanvankelijk het aantal varkens om erna te dalen. In 2020 is er terug een stijging, wat ervoor zorgt dat de daling tussen 2009 en 2019 van 4% afgenomen is tot 2% voor de periode 2009-2020. De hoeveelheid pluimvee neemt jaar na jaar sterk toe, leg-hennen maar vooral slachtkippen.

De nutriëntenemissierechten vormen geen rem op de mestproductie. De nutriëntenemissierechten zijn de productierechten die bepalen hoeveel dieren een landbouwer mag houden. Het aantal nutriëntenemissierechten in Vlaanderen is toegenomen sinds de toekenning ervan. In 2007 waren er ongeveer 285 miljoen nutriëntenemissierechten beschikbaar, in 2020 zijn dat er ruim 310 miljoen. De oorzaak is de uitbreidingsmogelijkheid met mestverwerking (NER-MVW). Het aantal nutriëntenemissierechten ingevuld door dieren is dan wel gestegen, toch is er een grote marge niet-ingevulde NER voor dieren van ongeveer 20%.

De doorlichting van bedrijven met veel dierlijke mestproductie en weinig afzetmogelijkheden op grond bewijst dat de hoge mestdruk een drijfveer is voor fraude. De kosten voor mestafzet, mestverwerking zijn immers hoog. Fraude gebeurt bijvoorbeeld door de mestopslag niet correct aan te geven of bij de afvoer van mest niet-representatieve hoge mestsamenstelling te gebruiken. De betekent dat er niet genoeg mest wordt afgevoerd en dat er te veel mest wordt gebruikt op de landbouwgrond.

Daarnaast zijn er ook meer intensieve teelten. Het grondgebruik wordt intensiever. Nitraatgevoelige teelten zoals mais en aardappelen en groenten nemen in de periode 2016-2020 toe. De teelt van granen neemt in diezelfde periode af. In gebiedstype 2 en 3, gebieden met een slechtere waterkwaliteit, is het grondgebruik intensiever. Het aandeel landbouwgrond is er groter met minder gras en meer aardappelen- en groententeelt.

1.5. Maatregelen MAP 6 bereiken niet volle potentieel

De maatregelen van MAP 6 bereiken niet hun volle potentieel. In MAP 6 wordt sterk ingezet op het inzaaien van vanggewassen. Een tijdig ingezaaid vanggewas, dus kort na de oogst, is een goede manier om het resterende nitraat te fixeren en uitspoeling te vermijden. Als het vanggewas later ingezaaid wordt, is het minder efficiënt. Het areaal vanggewassen is in de voorbije vijf jaar gestegen, zowel tijdelijk grasland als vanggewassen na de hoofdteelten. Het areaal graangewassen gevolgd door een vanggewas neemt af, terwijl het teelten zijn die vroeg geoogst worden waarna het vanggewas dus ook vroeg kan worden ingezaaid. Het areaal aardappelen en mais, gevolgd door een vanggewas is gestegen. Er is dus een verschuiving van vroege naar later ingezaaide vanggewassen, wat vanuit milieukundig oogpunt geen goede evolutie is.

MAP 6 legt ook strengere bemestingsnormen op voor gebiedstypes 2 en 3. De reële afzetruimte is hoger dan de prognoses van het Mestrapport 2019. Dat komt vooreerst omdat het areaal intensief gemaaid grasland toegenomen is. Voor dat areaal heeft MAP 6 de bemestingsnorm verhoogd omdat daar wetenschappelijke gronden voor waren. Maar als het areaal intensief gemaaid grasland groter wordt, wordt ook de afzetruimte groter. De toename van het intensief gemaaid grasland sluit ook aan bij de tendens om runderen meer op stal te houden en minder te laten grazen. In gebiedstypes 2 en 3 kunnen landbouwers ook een vrijstelling krijgen van de gebiedsgerichte maatregelen en dus ook van de bemestingsreducties als ze op basis van een bedrijfsevaluatie een gunstig nitraatresidu kunnen bewijzen. Die vrijstelling van de bemestingsreductie geldt momenteel op ongeveer een kwart van het landbouwareaal van gebiedstypes 2 en 3.

1.6. Naleving mestwetgeving moet beter

1.6.1. *Toezichtstrategie Mestbank*

De nalevingsgraad van de mestwetgeving staat nog niet op punt. De toezichtstrategie van de Mestbank heeft drie trappen, vooreerst de administratieve controles van alle bedrijven. De Mestbank verzamelt heel wat data: uit de jaarlijkse aangiften van de landbouwbedrijven en de perceelregistraties, uit de gegevens van het mestvervoer, uit analyses van mestsamenstelling, de digitale kunstmestregisters, en vanaf 2022 via de digitale debietmeters bij de mestverwerkers. Op die data worden er administratieve controles uitgevoerd, die de basis vormen voor gerichtere controleprocessen, vooreerst de terreincontroles bij zo'n 10% van de bedrijven. Die controles zijn er vooral in gebieden met een slechtere waterkwaliteit en waar de data op een hoger risico wijzen. De arbeidsintensieve bedrijfsdoorlichtingen bij iets meer dan 1% van de bedrijven zijn gebaseerd op risicoanalyse. Daarnaast zijn er de nitraatresiducontroles: in 2020 werd bij bijna 40% van de landbouwers één of meerdere percelen bemonsterd. De resultaten van die controles vormen onderdeel van de risicoanalyse voor gerichtere terreincontroles en bedrijfsdoorlichtingen. Omgekeerd gebeurt het ook, zij het slechts in beperkte mate, dat een perceel op basis van andere controleprocessen voor een controlestaal geselecteerd wordt.

1.6.2. *Hoge inbreukpercentages op terrein*

Dat er hoge inbreukpercentages zijn, komt omdat de terreincontroles en bedrijfsdoorlichtingen gericht zijn. De resultaten zijn dus niet representatief voor alle landbouwers en andere actoren. Hoewel het niet mogelijk is om op basis daarvan een uitspraak te doen over de algemene nalevingsgraad, wijst het wel op problemen met de naleving. Bij de bemestingspraktijken is het inbreukpercentage 5%. Het gaat om inbreuken met een grote milieu-impact, zoals het niet-emissiearm aanwenden van mest, het niet-respecteren van de afstandsregels tot de waterloop. Bij de controle van de teeltvrije zone worden er nog bij 8% van de controles inbreuken

vastgesteld. Bij de controles van mestopslag op landbouwgrond is het inbreukpercentage 15%, met bijvoorbeeld mestopslag die niet afgedekt is in de winterperiode en vooral het niet respecteren van afstandsregels tot waterlopen of de perceelsgrens. Bij de controles op de vaste mestopslag op het landbouwbedrijf blijft het inbreukpercentage jaar na jaar hoog, rond de 40%.

Ook mestverwerkingsinstallaties worden gecontroleerd en doorgelicht. Bij de omgevingscontroles worden er bij 37% problemen vastgesteld. Deze controles zijn evenwel zeer gericht en komen er vaak pas na melding of klacht. Het gaat geregeld om vermijdbare nalatigheden, bijvoorbeeld opslagfaciliteiten die te hoog gevuld zijn waardoor lekken of scheuren ontstaan.

Een andere belangrijke controleactie is de controle op het mestvervoer. Bij erkende mestvoerders kunnen die gericht ingezet worden, gezien de verplichte voormelding van transporten en het AGR-gps-systeem. Bij 4 procent van de mestafzetdocumenten worden onregelmatigheden vastgesteld: het niet of niet-correct gebruiken van het AGR-gps-systeem, foute of ontbrekende mestafzetdocumenten. Daarnaast controleert de Mestbank ook andere types mesttransporten, zoals burenregelingen. Hier is het inbreukpercentages hoger: namelijk 19 procent van de gecontroleerde burenregeling.

De Mestbank controleert voorts de mestsamenvatting bij controles van het vervoer en mestverwerkingsinstallaties. De inhoudswaarde van bepaalde mestsoorten, bijvoorbeeld varkensmest, zijn geëvolueerd naar een realistischere lagere waarde, maar nog steeds zijn er systematisch verschillen tussen vervoersdocument en mestanalyses: met lagere reële inhoudswaarden voor de ruwe mestsoorten en hogere voor de verwerkte mestproducten die de mestverwerkingsinstallaties verlaten. Dat doet vragen rijzen bij de hoeveelheid verwerkte mest in Vlaanderen. Aan sterke afwijkingen kunnen nu wel sterke gevolgen gekoppeld worden. Zo kunnen landbouwers verplicht worden om af te stappen van de forfaitaire mestsamenvatting en te werken met verplichte mestanalyses op regelmatige basis. Voorts kunnen ze verplicht worden om vooraf de staalname te melden aan de Mestbank zodat die ze kan controleren.

Lozingscontroles gebeuren na klachten wat het hoge inbreukpercentage van 75 procent verklaart.

1.6.3. Gedragsverandering gaat moeizaam

Terreincontroles hebben wel degelijk effect, dat bewijzen de controles van de teeltvrije zones waar het inbreukpercentage van 50 procent in 2018 gedaald is tot 8 procent in 2021. Andere gedragsveranderingen gaan moeizamer, dat blijkt bijvoorbeeld bij de terreincontroles op de mestopslag, waar het hoge inbreukpercentage van 40 procent bij eerste controle stabiel blijft. Bij hercontroles is dat percentage wel veel lager. Landbouwers passen hun gedrag dus pas aan na de controle door de Mestbank.

Een ander terrein waarop gedragsverandering moeizaam verloopt blijkt uit de doorlichtingen van grondloze tuinbouwbedrijven. Bij ongeveer 40% van de doorgelichte bedrijven in 2020 worden er gevolgen opgelegd. Vaak gaat het om directe of potentiële nutriëntenverliezen door lekken in folies of in leidingen of een tekort aan opslagcapaciteit. Dit zijn overtredingen met een directe milieu-impact. Sommige inbreuken zijn moeilijk vast te stellen, bijvoorbeeld pieklozingen in de zomer. Sociale controle is klein omdat de geloosde spuiroom er als water uitziet. De meeste bedrijven sturen hun gedrag bij na controle, een klein segment doet het niet. Blijkbaar wegen voor hen de huidige sancties niet genoeg door.

1.6.4. *Versterken handhaving*

De Vlaamse Landmaatschappij wil de naleving verbeteren door de handhaving te versterken. MAP 6 biedt daar enkele instrumenten voor: het digitale kunstmestregister voor de landbouwers en voor kunstmesthandelaars en de verplichte installatie van bijkomende debietmeters op mestverwerkingsinstallaties. MAP 6+ heeft ook enkele bijkomende handhavingsinstrumenten. Daarnaast exploreert de Mestbank innovatieve technieken zoals de inzet van drone- en satellietbeelden voor controles van bijvoorbeeld de teeltvrije zone en van opslag op de kopakker en snelle analyse-methodes van de mestsamenstelling, maar ook een verdere automatisering van de controles door slimme data-analyses. Ook komt er een technologiescan op bruikbare technologieën in andere domeinen.

1.6.5. *Begeleiding en ondersteuning blijft nodig*

Naast handhaving blijven begeleiding en ondersteuning nodig. Daartoe bouwt de Mestbank zijn digitale dienstverlening verder uit. Het Mestbankloket bevat heel wat toepassingen die de landbouwers en andere uitbaters ondersteunen in hun bedrijfsvoering en bijdragen tot administratieve vereenvoudiging. Dit jaar wordt de berichtenbox gelanceerd voor alle dossiergebonden communicatie tussen de Mestbank en zijn klanten. Voorts is de aanvraagmodule van het Mestbankloket verfijnd, waardoor de landbouwer in een oogopslag de aanvragen, indiendata en een stand van zaken ziet. Via de StaalName-applicatie van het Mestbankloket (SNapp) kunnen bodembemonsteringen aangevraagd worden. De Mestbank biedt ook ondersteuning, telefonisch of via mail, bijvoorbeeld voor het digitale kunstmestregister.

In 2021 is daarnaast een nieuwe begeleidingsdienst opgestart: de Begeleidingsdienst voor Betere Bodem- en Waterkwaliteit (B3W), die het vroegere Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting vervangt. De dienst bestaat uit een consortium van dertien onderzoeks- en praktijkcentra. De scope is het introduceren van goede praktijken om nutriëntenverliezen te beperken, dus het aanleren van goede technieken. Hij zet sterk in op peer-to-peerlearning, het uitwisselen van kennis tussen landbouwers, via thematische uitwisselingsmomenten en focusgroepen. Daarnaast biedt de dienst ook individuele begeleiding en zal hij een brede communicatie voeren. De dienst heeft een eigen website met heel wat informatief materiaal: filmpjes en infofiches. De website heeft ook afgesloten groepen, waar aangesloten landbouwers kennis en ervaringen met elkaar kunnen uitwisselen. 2021 was het eerste werkjaar van B3W. Wegens corona heeft de dienst vooral digitaal gewerkt. Fysieke bijeenkomsten waren er enkel in de tweede jaarhelft. De digitale beperking heeft evenwel het voordeel dat landbouwers uit verschillende regio's met elkaar in contact komen. B3W zal dus ook die weg blijven bewandelen. Tot slot herhaalt de spreker de vijf lessen uit het mestrapport.

2. **Reactie van minister Zuhal Demir**

Minister *Zuhal Demir* besluit dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in landbouwgebied onvoldoende verbetering vertoont. Voor oppervlaktewater is de afstand tot het doel van MAP 6 nog altijd groter dan bij de start van MAP 6. Voor grondwater zijn er regionale verschillen en de cijfers op Vlaams niveau stagneren. De cijfers van dit winterjaar tonen al meer dan 20% MAP-meetpunten oppervlaktewater met een overschrijding, wat ook zo was in het winterjaar 2016-2017.

Ook uit het recente nitraatrapport van de Europese Commissie blijkt dat Vlaanderen behoort tot de regio's met de grootste uitdagingen om de nitraatverontreiniging door landbouw aan te pakken. Vlaanderen is, samen met Duitsland, Luxemburg, Nederland, Spanje en Tsjechië, het verst verwijderd van de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn. De Europese Commissie vraagt in het rapport aan deze lidstaten dringend extra maatregelen te nemen, een stevige waarschuwing aan Vlaanderen.

Bovendien heeft de Europese Commissie in haar 'farm to fork'-strategie bepaald dat de nutriëntenverliezen met minstens 50% moeten verminderen tegen 2030.

Uiteraard is de Nitraatrichtlijn ook belangrijk om het doel van de kaderrichtlijn Water te realiseren, namelijk een goede toestand van alle waterlichamen tegen uiterlijk 2027. De ontwerpstroomgebiedbeheerplannen bevestigen die opgave door het in kaart brengen van de doelafstand voor stikstof en fosfor per gebied. Landbouw, maar ook huishoudens en industrie, zullen inspanningen moeten leveren. In een aantal streken in Vlaanderen levert de landbouw het leeuwendeel van de verontreiniging door stikstof en fosfor. Het mestbeleid, het erosiebeleid en de steun vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid zullen alleszins een belangrijke bijdrage moeten leveren om deze doelen dichterbij te brengen.

Aan de vooravond van MAP7 is duidelijk dat het potentieel van de huidige maatregelen en instrumenten op zijn limieten zit. Meer doortastende maatregelen zijn nodig om de waterkwaliteit in lijn te brengen met de Europese doelen. Daarbij mogen geen taboes bestaan: als blijkt dat bepaalde sectoren of teelten een zeer grote bijdrage hebben in de slechte waterkwaliteit, moet de overheid met hen spreken en hen hun verantwoordelijkheid laten opnemen.

De minister is de voorbereidingen van MAP 7 gestart. Begin januari heeft ze een advies gevraagd aan de Minaraad en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij. Een aantal wetenschappers buigt zich over de vraag hoe de landbouw- en milieudoelstellingen in Vlaanderen kunnen verenigd worden om landbouwers een werkbare toekomst te geven in een duurzame omgeving. Ook wordt er gepraat met land- en tuinbouwers. De Vlaamse Landmaatschappij zal in elke provincie een dialoogsessie over het toekomstige mestbeleid houden met landbouwers. Daarnaast zal de Vlaamse Landmaatschappij ook werksessies organiseren met lokale milieu- en natuurverenigingen. Ook het kabinet zelf zal in gesprek gaan met de diverse actoren. De minister hoopt daar veel inspiratie uit te halen voor een stevig MAP 7. Voor de minister hoeft dat geen loutere voortzetting van de voorbije MAP-en te zijn. De platgetreden paden bieden geen soelaas meer. Dat de waterkwaliteit er niet door verbetert, frustreert iedereen, ook de landbouwers zelf. Het is zaak van een blanco blad te vertrekken. Op basis van de bijdragen van betrokkenen zal de minister een visietekst opstellen die ze zal bespreken met de Vlaamse Regering en deze commissie. De meerderheid overlegt momenteel over de aanpassingen aan het huidige MAP, MAP 6+. De minister wil die quickwins op het vlak van effectiviteit, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid zo snel mogelijk aan het parlement voorleggen. Dat staat los van MAP 7.

3. Vragen en opmerkingen van de parlementsleden

3.1. Vragen en opmerkingen van Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele beaamt dat de resultaten frustrerend zijn, en voor politici zelfs beschamend. De laatste jaren is er geen verbetering maar integendeel achteruitgang op vele vlakken. Op het terrein is de urgentie van het probleem nog altijd niet doorgedrongen. De varkens- en de pluimveestapels en dus ook de mestproductie nemen toe. Het gebruik van stikstof uit kunstmest stijgt. Er is een verschil van 30 miljoen kilogram in de aangiftes bij de Mestbank en wat het Departement Landbouw en Visserij aangeeft. Het aantal overtredingen blijft hoog, zowel op de landbouwbedrijven zelf als in de aangiftes van samenstelling en hoeveelheden. Ook de algemene tendensen in het grondgebruik met onder meer minder graan baren zorgen. Wetenschappers hebben soms vooraf gezegd dat wat het parlement zal goedkeuren, niet zal werken. Het parlementslicd hoopt dat MAP 6+ en MAP 7, gekoppeld aan de Programmatische Aanpak Stikstof daar eindelijk verandering in zullen brengen.

Dat 21% van de nutriëntenemissierechten niet ingevuld is, lijkt erop te wijzen dat er een grondige aanpassing van het systeem nodig is. Ook de veehouderij en dan vooral de uitzonderingen en de achterpoortjes, moeten onder de loep genomen worden. Heeft de ambtenarij voldoende middelen en mensen om dat allemaal te controleren en te verwerken? Voor de sensibilisering subsidieert de overheid derden. B3W is het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting opgevolgd, maar gezien de resultaten is de vraag of die informatie en sensibilisering voldoende grondig en efficiënt is. Hij vermoedt dat er na zes MAP-en geen quickwins meer zijn. Hij ervaart vooral een gevoel van machteloosheid en frustratie.

3.2. Vragen en opmerkingen van Bruno Tobback

Bruno Tobback vraagt vooreerst aan Els Lesage of het probleem zou opgelost zijn als alle bedrijven gelijkaardige residu's laten optekenen als de bedrijven met een beheerovereenkomst. Voorts sluit hij zich volmondig aan bij het gevoel van de vorige spreker. Dat dit het resultaat zou zijn, was evenwel al vorig jaar duidelijk. Net als dat bij MAP 5 vooraf duidelijk was. Het is vervelend gelijk te krijgen en niets te zien veranderen. Hoe lang zal dit parlement nog doen alsof het dit probleem wil oplossen? Hoelang nog zal men het basisprobleem negeren dat de Vlaamse regio, gezien zijn geologische en fysieke kenmerken, geen ruimte biedt voor de huidige landbouwvoering met intensieve veehouderij en intensieve akkerbouw en al helemaal niet voor de uitbreiding ervan? Zonder paal en perk te stellen aan bepaalde activiteiten zal niets verbeteren. Het is schrijnend dat de overheid desondanks telkens meer ingewikkelde, beter omkaderde, meer gesubsidieerde nutteloze mestactieplannen uitvaardigt.

Daarenboven komt dan nog het stikstofprobleem. Vlaanderen geeft aan een wandelaar met een hond in natuurgebied schuldgevoelens omdat die hond doet wat een hond doet, terwijl het toelaat dat de landbouwsector een vervuiling op gigantische schaal in stand houdt en zelfs vergroot. Hij is beschaamd als politicus over bepaalde regels, terwijl vergunningen afgeleverd worden om willens en wetens het leefmilieu naar de knoppen te helpen. Hij is blij met de aankondigingen van de minister, maar heeft dat al zo vaak gehoord. In dit dossier kan niet gezegd worden dat er geen duidelijke signalen over de omvang én de oorzaak van het probleem waren, van zowel het middenveld als de ambtenarij. Is er een meerderheid in de regering om snel concrete maatregelen te nemen? Wanneer komt er een MAP 7? Wanneer zullen de politici zich als serieuze bestuurders gedragen?

3.3. Vragen en opmerkingen van Steven Coenegrachts

Steven Coenegrachts corrigeert dat niemand een hondeneigenaar verwijt dat zijn hond doet wat hij doet, alleen dat hij het niet heeft opgeraapt. Hij weet dat een val voor politici is regels bij te creëren als een regel niet werkt, waardoor er een kluwen ontstaat dat de haalbaarheid en de uitvoerbaarheid in gevaar brengt. Het is dan ook goed dat de minister van een wit blad wil starten. Regels mogen streng zijn, maar moeten eenduidig, leesbaar en gemakkelijk uitvoerbaar zijn.

Een deel van het probleem komt door de klimaatverandering, met name periodes van droogte of overvloedige regenval. Hoe kan een landbouwer daar rekening mee houden? Doorgaans worden de velden een aanzienlijke tijd voor de extreme weersomstandigheden bemest. Hij juicht toe dat er naar innovatieve technieken gezocht wordt om de kwaliteit en de samenstelling van de mest beter te monitoren. Dat is onder meer belangrijk voor landbouwers die mest afnemen, bijvoorbeeld akkerbouwers. Hij vraagt wat meer informatie over die technieken, onder meer de near-infrared-sensoren (NIR). Waarom zijn ze nog niet bruikbaar? De universiteit van Wageningen experimenteert met infraroodsensoren per vrachtwagen, waarmee de samenstelling instant bepaald wordt. Kent de ambtenarij nog goede buitenlandse praktijken? Op een conferentie leerde de spreker dat het met ruimtevaarttechnologie

heel eenvoudig is om landbouwbedrijven beter en gericht te controleren. Is daar al mee geëxperimenteerd? Zijn er contacten over met de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek? Gerichte technologie om malafide bedrijven eruit te halen, is in het voordeel van wie zijn best doet om het kluwen van regels te volgen.

3.4. Vragen en opmerkingen van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts beaamt dat de resultaten nog niet zijn wat ze moeten zijn. Het is zaak te leren uit de analyses om tot oplossingen te komen, in eerste instantie voor die landbouwers die nu hun uiterste best doen en toch met de vinger gewezen worden. Het is dan ook goed dat controles gericht gebeuren, op basis van accurate risicoanalyses. De natuur is wisselvallig, daarenboven speelt de klimaatverandering een rol. Landbouwers trachten dan wel goed te plannen, maar zij moeten meer afwegingen maken en hebben meer onzekerheid dan zij die louter een knop van een machine moeten omdraaien. De landbouwsector, geschraagd door de wetenschappelijke wereld, doet zijn best om zo precies mogelijk te werken en alle mogelijke innovatieve technieken in te zetten. Het mestrapport heeft het ook over bijkomende mogelijkheden voor precisielandbouw, onder meer voor stikstoffixatie, voederrantsoenen, bemestingspraktijken.

De regels moeten duidelijk, begrijpelijk en toepasbaar zijn. Om correct te ageren, is het belangrijk alle facetten van het rapport goed te begrijpen. In het rapport staat een lijst van de previewers die een vermelding in het rapport wensen. Zijn er andere? Het Departement Landbouw en Visserij staat niet vermeld, landbouworganisaties evenmin. Zo zij niet deelnamen aan de previewronde, wat is daar de reden van? Hoe is de lijst van previewstakeholders samengesteld? Ze informeert voorts of de klankbordgroep, een structureel overleg met de middenveldorganisaties, opnieuw opgestart is, zoals het parlementslid vorig jaar vroeg.

Ze is benieuwd naar het volledige potentieel van MAP 6. Ze informeert voorts of bij de vergelijking tussen landbouwbedrijven met en zonder beheerovereenkomst ook rekening gehouden is met de teelten. Zijn dezelfde teelten en bodemsoorten tegen elkaar afgezet of is de vergelijking enkel algemeen? Is er een verschil in teelten tussen beiden? Is of kan de grafiek van de nitraatresidu's afgezet worden tegen de opbrengsten, het economische rendement? Wat zijn de nitraatresidueresultaten van de campagne 2021?

Het is algemeen bekend dat de nutriëntenemissierechten op zich de mestproductie niet remmen. Goede mestafzetpraktijken zijn de uitweg. Ze vraagt hoeveel slapende nutriëntenemissierechten de afgelopen vier jaar ingevuld zijn. Is de zorg dat de hele voorraad ingevuld wordt terecht of theoretisch? Bij mestverwerking zijn er slechte, zelfs frauduleuze praktijken vastgesteld, maar de meerderheid handelt correct. Om een volledig beeld te krijgen, herhaalt ze de vraag die ze al enkele jaren stelt, om alle Vlaamse mestverwerkingsinstallaties volledig door te lichten. Of is dat misschien ondertussen al gebeurd? Zo neen, waarom niet? Zo ja, wat zijn resultaten?

Is het zo dat de verschuiving naar meer intensieve en nitraatgevoelige teelten maar ook meer grasland, automatisch tot negatieve resultaten leidt? Haar reactie op de vaststelling dat de bemestingsreductie kleiner is dan geraamd, is 'so what'? Wat is immers de correlatie tussen bemestingsreductie en waterkwaliteit? Er is bijvoorbeeld meer grasland dat intensief gemaaid wordt, waarop een hogere bemesting geen negatieve impact heeft. Meer grasland lijkt haar, ook met oog op de klimaatverandering, positief.

Ze is het ermee eens dat vanggewassen best zo snel mogelijk na de oogst worden ingezaaid. Dat ze later ingezaaid worden, heeft ook te maken met de teeltverschuiving naar gewassen die langer op het land blijven staan. Zo lang ze op het veld staan,

nemen ze stikstof op. Of is er altijd meer uitspoeling omdat het vanggewas later ingezaaid wordt?

Ze vraagt welke inbreuken vastgesteld worden bij de vaste opslag van dierlijke mest. Wat zijn de effecten op het milieu? Het verschil tussen analyseresultaten op mestdocumenten en die van de Mestbank houdt dit parlementslid bezig. Beide zijn immers gebaseerd op stalen en analyses door labo's. Of volstaat het op het mestdocument een forfait in te vullen? Zijn de verschillen het gevolg van fraude?

Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen B3W en het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting? Welke resultaten worden er van verwacht? Wat zijn de eerste ervaringen? Zijn daar beleidsadviezen uit af te leiden? Ze vraagt voorts of landbouwers worden verondersteld geregeld in hun berichtenbox te kijken en of ze nooit meer brieven of mails van de administratie ontvangen. Bij de landbouwadministratie werkt het op die manier. Een actieve communicatie waaronder een verwittiging als er iets in de berichtenbox gepost wordt, past evenwel in een goede begeleiding.

Hoewel dierlijke mest te verkiezen is, is kunstmest soms de enige oplossing om teelten bij te sturen. Het kunstmestregister heeft al wat voeten in de aarde gehad. Is het ondertussen geëvalueerd? Zo ja, wat zijn de resultaten? Zijn er bijstellingen nodig? Zo ja, hoe kan het meer sluitend gemaakt worden?

3.5. Vragen en opmerkingen van Chris Steenwegen

Chris Steenwegen wijst erop dat Groen de huidige aanpak van veehouderij en het daaraan gekoppelde mestprobleem al lang in vraag stelt. Hij is evenwel blij dat de analyse ruim gedeeld wordt. De vele inspanningen volstaan niet. Het mestbeleid is vastgereden in een technische, zeer complexe en administratief veeleisende regelgeving, moeilijk toe te passen en moeilijk te handhaven. Sinds het begin van deze regeerperiode pleit het parlementslid al voor tabula rasa. De complexe regelgeving is mede het gevolg van input van de sector, die allerlei uitzonderingen en nuances suggereert. De essentie van het probleem is natuurlijk de veestapel. Niet alleen moet het aantal dieren dalen, de hele landbouwsector moet op een agro-ecologische manier werken, waarbij de bodem meer dan louter een doorgeefluik van stikstof is, maar een gesloten, grondgeboden systeem waarbij zorg voor het in de bodem houden van koolstof en waterbeheer centraal staat.

Ongeveer de helft van de NER-overschrijders heeft al eerder een boete daarvoor gekregen. Heel wat landbouwers stellen zich in regel door het jaar nadien te compenseren, toch zijn er heel wat recidivisten. Wat is de reden, een te ingewikkelde administratie? Bij de overdracht van een bedrijf worden de NER's, behoudens enkele uitzonderingen, gereduceerd met 25%. Ondertussen is de uitzondering de regel geworden want ze wordt ingeroepen bij meer dan twee derde van de overdrachten. Hoe komt het trouwens dat het aantal slapende NER's toeneemt?

Dat de mestproductie toeneemt, heeft ook te maken met de recente tendens om meer runderen op stal te houden. Het intensief gemaaid grasland produceert dus voeder voor de runderen op stal. Wat betekent nitraatgevoelig? Leveren nitraatgevoelige teelten veel stikstof op, wat de kans op uitspoeling vergroot? Hij heeft altijd begrepen dat mais veel bemesting aankan.

Sinds 2016 is het aantal vrijstellingen sterk gestegen, van 1300 naar bijna 4000. Een klein deel van de bedrijven geraakt zijn vrijstelling kwijt. Wat zijn de redenen daarvoor? Licht dat aan competentie, hardleersheid, de moeilijkheid van de regels? Terreincontroles hebben duidelijk effecten. Ongeveer een derde van de landbouwers die verplicht zijn tot bodemanalyses, met een daaraan gekoppeld bemestingsadvies, in 2020 zo'n tweeduizend, stelt zich niet in orde. De Mestbank ziet als

oorzaak dat de verplichting maar geldt voor één of een beperkt aantal percelen of dat ze geen last ondervinden van de gevolgen bij niet-naleving van de verplichting. Wat wordt daar precies mee bedoeld? Is er geen sanctie aan verbonden? Wat is er aan te doen?

Tegen inbreuken op de vanggewassenregeling worden ongeveer 1 miljoen euro boetes uitgeschreven. Meer dan vijfhonderd landbouwers dienen daartegen een bezwaar in. Het merendeel van die bezwaren wordt op basis van bewijsstukken gegrond verklaard, waardoor het oorspronkelijke boetebedrag gehalveerd is. Wat zijn de redenen: slecht werk van de Mestbank, haarkloverij, overdreven administratieve lasten?

Bij de controles op derogatiepercelen worden weinig inbreuken vastgesteld op de derogatievoorwaarden, maar de bedrijven in kwestie begaan wel heel wat inbreuken op andere aspecten van de mestwetgeving. Hoe is die tegenstelling te verklaren? Hoe komt het voorts dat de aanvoer van dierlijke mest, vooral varkensmest, naar mestverwerkingsinstallaties blijft toenemen terwijl het aantal varkens amper toeneemt? Nu zijn er bij 38 mestverwerkingsbedrijven terreincontroles gehouden. In een vorige rapportage bleek dat bij alle 16 gecontroleerde bedrijven overtredingen vastgesteld werden. Nu is dat bij 37% van de controles. Is dat een positieve evolutie?

Afzet van dierlijke mest op eigen gronden vereist geen transportdocumenten. De opvolgingsmogelijkheden van de Mestbank zijn dus beperkt. Is dat een pleidooi voor registratie van ook die stromen? Bij de administratieve evaluatie van het AGR-gps-systeem zijn er heel wat onregelmatigheden vastgesteld. Hoe kan daar een beter beeld van verkregen worden?

Het vaste digestaat wordt vooral uitgevoerd, het vloeibare doorgaans afgezet op Vlaamse grond. Wat bedoelt de Mestbank met sterke afwijkingen bij vloeibaar digestaat, die impliceren dat grote hoeveelheden nutriënten niet milieukundig zijn afgezet?

Voorts vraagt hij de evolutie van het aantal personeelsleden dat instaat voor controles. Hebben de besparingen bij de Vlaamse administratie voor een daling gezorgd? Welke innovatieve controletechnieken worden overwogen? Hoe ver staat het bijvoorbeeld met de zogenaamde NIR-sensoren. Het valt hem op dat bij landbouwers die kiezen voor een analysesysteem het aantal afwijkingen beduidend lager ligt dan bij landbouwers met het forfaitaire systeem. Nochtans komen ze maar in aanmerking voor dat forfaitaire systeem als ze kunnen aantonen dat hun analyses overeenkomen met de werkelijkheid. Worden ze dan minder zorgvuldig nadien?

Opvolging van bemesting per perceel is een grote uitdaging. Blijft de Mestbank bij de vaststelling dat het inderdaad meer inzicht zou geven, maar dat er te veel praktische bezwaren zijn? Of wordt er naar manieren gezocht? Om gevolgen te koppelen aan een sterke afwijking, moet de dienst Handhaving in minstens twee vrachttalen de overtreding vaststellen. Het komt voor dat na een eerste staalname door de Mestbank, het transport daarna niet verder uitgevoerd wordt zodat geen beoordeling meer mogelijk is. Waar gaat die mest dan wel naartoe?

Een aantal bedrijven is volgens de Mestbank financieel niet voldoende sterk om zijn bedrijfsvoering bij te sturen en milieukundig correct te werken. Wat moet er dan met die bedrijven gebeuren? Bij andere bedrijven wordt er ontwijkingsgedrag vastgesteld. Eigenlijk is dat fraude. Hoe vaak komt dat voor? Welke stappen onderneemt de Mestbank dan? Volgens de Mestbank is de kost voor mestafzet een van de motieven voor fraude. Hoeveel kost het dan?

In de jaarlijkse aangiftes van landbouwgrond bij Europa wordt ongeveer 620.000 ha aangegeven. Dat cijfer is al lang constant. De Mestbank bekijkt een ruimer

areaal van ongeveer 670.000 ha. Zijn die 50.000 hectare dan geen percelen die door beroepslandbouwers aan Europa worden aangegeven?

3.6. Vragen en opmerkingen van Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege sluit zich aan bij de oproep om van een wit blad te starten. Uitgangspunt daarbij moet een standpunt zijn over welke landbouw Vlaanderen wil, een kwestie die ze al talloze keren aan de orde gesteld heeft. Aan de minister vraagt ze naar de relatie tussen stroomgebiedbeheerplannen en het MAP. De al lage ambities van de stroomgebiedbeheerplannen zijn door de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid in tien gebieden nog verlaagd. Het gaat om net die gebieden waar de waterkwaliteit volgens dit mestrapport zeer slecht is, waaronder de bekkens van IJzer en Leie, een deeltje Oost-Vlaanderen maar vooral West-Vlaanderen. De stroomgebiedbeheerplannen, in te dienen in maart 2022, zullen een ernstige bijstelling van het MAP vragen. Hoe sporen de twee processen? Hoe zal de minister de doelstellingen verstrengen als het MAP 7 nog niet in voege is?

Gebieden die rood kleuren voor waterkwaliteit, nitraat en fosfaat, zijn net die gebieden waar er aan intensieve veeteelt gedaan wordt, maar ook aardappel- en groententeelt. Welke bijsturingsmogelijkheden biedt MAP 6 nog volgens de Vlaamse Landmaatschappij? Welke suggesties heeft ze in dat verband voor MAP 7?

Het mestrapport beperkt zich tot de monitoring en evaluatie van het MAP, terwijl een geïntegreerde benadering volgens de spreker meer kan opleveren. Hoe spoort het mestbeleid met andere beleidsprocessen zoals de Programmatische Aanpak Stikstof, blue-dealafspraken, droogtebeleid, waterbeleid? Hoe gaat de Vlaamse Landmaatschappij daarmee om? Houdt ze ermee rekening bij de rapportage? Hoe kan de integratie en afstemming beter?

In Vlaanderen is de teeltvrije zone een meter. Sinds 2018 wordt die beter gerespecteerd, toch verbetert de waterkwaliteit niet. Worden de effecten van de teeltvrije zones op het uitspoelen van nutriënten gemonitord? Bestaan daar studies over? Wat zou de impact zijn van een teeltvrije zone van drie meter, zoals in het Europees Parlement en door de milieubeweging gesuggereerd wordt?

Ze informeert of de Vlaamse Landmaatschappij ook de maatschappelijke kost, bijvoorbeeld de impact op de drinkwaterkwaliteit of op de inspanningen voor natuurontwikkeling, berekent van het niet-halen van de doelstellingen van MAP 6. Op landbouwgronden in natuurgebieden, natuurontwikkelingsgebieden en reservaten mag er nog altijd in bepaalde omstandigheden bemest worden. Het mestrapport geeft geen overzicht van ontheffingen, noch van inbreuken erop. Bestaat dat overzicht? Welke effecten hebben de ontheffingen op de natuurdoelen? Wordt er, in voorbereiding van MAP 7 en de Programmatische Aanpak Stikstof, gewerkt aan voorstellen om de ontheffingen stop te zetten? Aan de minister vraagt ze om haar voornemen de platgetreden paden te verlaten, zo snel mogelijk uit te voeren. Groen wacht vol spanning op de voorstellen over de Programmatische Aanpak Stikstof, die onlosmakelijk verbonden is met MAP 6+ en MAP 7.

3.7. Vragen en opmerkingen van Piet De Bruyn

Piet De Bruyn informeert naar het risico op bijkomende uitspoeling van bemesting in de buurt van waterrijke, natte natuurgebieden. Zijn er extra maatregelen nodig?

3.8. Vragen en opmerkingen van Stijn De Roo

Hoewel er bijkomende maatregelen nodig zijn, wijst Stijn De Roo erop dat mestbeleid nooit eenheidsworst kan zijn, gezien de verschillende gewassen, bodemtypes,

weersomstandigheden enzovoort. Zelfs met een intensieve opvolging en staalnames kunnen meetpunten in overschrijding gaan. Als een meetpunt één keer over de norm van 50 mg/l gaat is het slecht voor het hele jaar. De spreker noemt dat een flitspaalmethode. Dat het een zeer streng systeem is, wordt in de discussies over het hoofd gezien. Sommige parlementsleden viseren een volledige groep landbouwers. Zelfs bij zij die zich laten begeleiden en alle regels volgen, kunnen er overschrijdingen vastgesteld worden.

Dat bemesting nog te veel gebaseerd is op oude gewoonten, is een probleem dat moet worden aangepakt, onder andere via vorming en door B3W. Vaak gaat het echter om die landbouwers die niet naar vormingen komen of geen deel hebben aan de digitale netwerken. Hoe probeert de Mestbank alle landbouwers te bereiken? Hoe zal hij individuele begeleiding verzekeren? Hoe is die tot nog toe aangepakt?

3.9. Vragen en opmerkingen van Leo Pieters

Gezien de fraudegevoeligheid ervan, vraagt *Leo Pieters* naar betere controle van de mestverwerking. Het aantal installaties is immers beperkt. Landbouwers zijn nooit zeker of de reële samenstelling van het vloeibaar residu overeenstemt met het certificaat. In het zuiden van West-Vlaanderen en het noorden van Limburg worden veel gewassen geteeld voor de verwerkingsindustrie, die de boeren oplegt hoe en welke bemesting wanneer dient te worden toegediend. Ook zij organiseert grondanalyses. In welke mate volgt de verwerkingsindustrie de Vlaamse bemestingsregels? Wie is verantwoordelijk als de boer niet meer doen kan dan de regels van de industrie volgen?

Hij suggereert de cijfers op te delen naar de geografische regio, grondgevoeligheid en watergevoeligheid. De huidige regels hebben onvoldoende resultaat, dus is er iets anders nodig. De landbouwers geven aan dat de Vlaamse Landmaatschappij en de Vlaamse Milieumaatschappij ook niet altijd even goed overeenkomen. Staan de verschillende diensten voldoende met elkaar in verbinding en wisselen ze bijvoorbeeld informatie uit? Hij hoorde al dat de ene dienst de landbouwer bepaalde investeringen aanraadt, terwijl enkele jaren later een controleur van de andere organisatie die afkeurt. Er zijn voorts te weinig controles. Als het resultaat na één controle beter wordt, waarom niet meerdere opeenvolgende controles organiseren?

4. Antwoorden door de sprekers

Els Lesage zegt dat de Vlaamse Landmaatschappij het instrument van de nutriënten-emissierechten geëvalueerd heeft. Over dat rapport overlegt ze momenteel met de minister en haar kabinet. De hoeveelheid beschikbare nutriëntenemissierechten is inderdaad gestegen door de toekenning van NER-MVW. De Vlaamse Landmaatschappij denkt niet dat de 21% niet-ingevulde nutriëntenemissierechten snel zal worden opgebruikt. Het is immers de afzetruimte op grond die bepaalt hoeveel mest geplaatst kan worden en dus ook in grote mate bepaalt hoeveel mest geproduceerd kan worden. Die afzetruimte wordt gereguleerd door de bemestingsnormen.

Maar als de nutriëntenemissierechten meer voor sturing gebruikt worden, en bijvoorbeeld de NER-MVW geschrapt worden, is het wel belangrijk iets te doen aan de slapende NER zodat ze niet als achterpoortje kunnen worden gebruikt voor verdere bedrijfsuitbreiding. Bij de invoering van de NER in 2007 was het niet het doel de veestapel te beïnvloeden maar wel de mestproductie in toom te houden en tegelijk uitbreidingskansen te geven aan de bedrijven. Het NER-instrument is er niet in geslaagd de mestproductie in toom te houden. Een bijsturing van het NER-systeem is een van de mogelijkheden om te sleutelen aan de productie.

Jaarlijks zijn er NER-overschrijdingen, vaak door rundveehouders die in de vijf jaar ervoor al overschrijdingen lieten optekenen. Er zijn bedrijven die bewust kiezen

voor een kleine NER-marge en die het ene jaar een NER-overschrijding hebben en het andere jaar deze NER-overschrijding compenseren, waardoor de boete vervalt. Daarnaast zijn er bedrijven waarvoor de boete niet opweegt tegen de kost voor bijkomende investeringen.

De handhavingscapaciteit staat vermeld in het mestrapport. Het klopt dat er dit jaar één voltijdsequivalent personeelslid minder is voor de bedrijfsdoorlichting. Het klopt dat het aantal personeelsleden niet volstaat voor grondige en heel uitgebreide controles. Dat is de reden dat de Mestbank noodgedwongen zijn controlecapaciteit op het terrein gericht inzet, dus als er op basis van de data een vermoeden is dat er iets meer aan de hand is. Om meer bedrijven en uitbaters te controleren, is er dus meer capaciteit nodig.

De Mestbank onderzoekt inderdaad innovatieve controletechnieken, onder meer controle van teeltvrije stroken en opslag op de kopakker met drone- en satelliet-beelden en snelle methoden om de mestsamenvatting te bepalen. De Vlaamse Landmaatschappij experimenteert ook met NIR-technieken maar stuit toch nog op wat problemen. Vanaf maart test de Mestbank de bepaling van de mestsamenvatting met een NMR-toestel van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek. Slimmere data-analyses kunnen de terreincontroles en doorlichtingen gericht maken. De Vlaamse Landmaatschappij heeft de opdracht gekregen een scan uit te voeren van technologieën van andere sectoren die bruikbaar zijn voor de controles. De suggesties over ruimtevaart zijn dus interessant.

Het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting heeft heel wat werk verricht voor het in kaart brengen van de achterliggende oorzaken van slechte waterkwaliteit in de rode MAP-meetpunten. Toch vond de administratie het zinvol om de begeleiding meer te focussen op het bijbrengen van goede technieken en praktijken. De verwachtingen voor B3W zijn dus hooggespannen. De aanpak is ook anders. De dienst is aangeduid na een overheidsopdracht. In zijn eerste werkjaar heeft hij gefocust op enkele thema's die ook in het rapport staan, onder andere technieken voor nutriëntenverliezen bij moeilijkere teelten als aardappelen, groenten en mais. In het werkprogramma van dit jaar wordt dat voortgezet, naast enkele andere thema's die de dienst samen met de Vlaamse Landmaatschappij afbakent. Het werkprogramma moet een adviescommissie passeren waarin ook landbouworganisaties zetelen. Net omdat 2021 het eerste werkjaar van B3W is, staan er in het rapport, dat afgerond was op 15 oktober 2021, nog niet veel resultaten. In de komende mestrappen zullen de resultaten wel vermeld worden. Allicht zal B3W zelf ook communiceren over zijn activiteiten.

Er is een duidelijk verband tussen de nitraatresidu's, de uitspoeling onder de wortelzone en wat gemeten wordt in grond- en oppervlaktewater. Lagere nitraatresidu's, en dus minder nutriëntenverliezen, betekenen een betere waterkwaliteit. De spreker kan evenwel niet zeggen of de problemen met de waterkwaliteit zouden opgelost zijn als alle bedrijven de lage waarden van de bedrijven met een beheerovereenkomst Waterkwaliteit halen. Uit studiewerk is de relatie tussen het residu en het nitraatgehalte in het water grondig onderzocht, onder meer in de N-(eco)2-studie en de procesfactorstudie. Uit die studies zijn er ook streefwaarden en drempelwaarden voor de nitraatresidu's gedistilleerd. Om de milieukundige streefwaarden te halen, is er zeker nog een daling van de nitraatresidu's nodig.

In de presentatie gaf ze in gemiddelde waarden de verschillen in nitraatresidu's tussen de Mestbankpercelen en de BO-percelen. Het klopt dat er op BO-percelen doorgaans minder risicogevoelige teelten met een lager nitraatresidu staan, zoals gras en granen. Dat is trouwens één van de voorwaarden voor dergelijke beheerovereenkomst. Maar ook als de vergelijking van de nitraatresidu's uitgevoerd wordt op teeltniveau, zijn de residu's bij gras en granen op de Mestbankpercelen gemiddeld hoger dan op percelen met een beheerovereenkomst Waterkwaliteit.

De meest recente nitraatresiducampagne levert een resultaat op van gemiddeld 62 kg stikstof/ha, wat beter is dan de voorgaande jaren en vergelijkbaar met 2016. Het betere nitraatresidu heeft te maken met de betere weersomstandigheden in de loop van het groeiseizoen. Desondanks zijn nog lagere niveaus haalbaar, wat bewezen wordt op enkele percelen. De milieukundige streefwaarden liggen trouwens nog heel wat lager.

Hoe landbouwers kunnen inspelen op wisselende weersomstandigheden, is vorig jaar ook in deze commissie aan bod gekomen. Niemand kan het weer voorspellen, maar de landbouwers kunnen wel anticiperen door de nodige voorzichtigheid aan de dag te leggen in de loop van het groeiseizoen. Zo kunnen ze de bemesting toedienen kort voor het inzaaien van de teelt, de basisbemesting beperkt houden, gefractioneerd bemesten op verschillende tijdstippen, en gericht bemesten (bemesting heel lokaal toedienen). Hoe beter de kennis van bodem en teelt, hoe aangepaster de bemesting kan zijn. Daarom is een bodemanalyse in het voorjaar, om de stikstofvoorraad van de bodem te kennen, aan te raden. Voor teelten die vroeg van het veld gehaald worden, is het onmiddellijk inzaaien van vanggewassen aan te bevelen. Voor teelten die later geoogst worden, zijn misschien andere technieken mogelijk.

Uit de studie Klimaatadaptieve praktijken blijkt dat goede bemesting volgens de 4J-principes en het inzaaien van vanggewassen, heel goede resultaten oplevert. De studie suggereert ook een aantal andere maatregelen die momenteel nog moeilijker in de praktijk te brengen zijn: precisielandbouwtechnieken, meer vlinderbloemige gewassen enzovoort. Het mestrapport geeft meer achtergrondinformatie over de bevindingen van die studie.

De previewronde is er gekomen op vraag van de landbouwsector naar aanleiding van het vorige mestrapport, met als doel onduidelijkheden recht te zetten. De Vlaamse Landmaatschappij is op die vraag ingegaan en heeft het rapport verspreid op 15 oktober naar een ruime groep van stakeholders: landbouworganisaties, milieubewegingen, mestverwerkers, het Departement Omgeving, het Departement Landbouw en Visserij enzovoort, met heel wat reactie tot gevolg. De meeste organisaties hebben geen bezwaar tegen vermelding in het mestrapport. Het Departement Landbouw en Visserij gaf feedback maar wou niet met naam als previewer in het mestrapport. Structureel overleg tussen de Mestbank is er met het tweemaandelijks Landbouwoverleg met de landbouworganisaties en de rondetafel Mestactoren met een bredere groep actoren, waaronder de verwerkers en de voederindustrie.

Heel wat mestverwerkingsinstallaties werken conform de regels. Het mestrapport maakt ook duidelijk dat de controles, zeker de omgevingscontroles, gericht zijn, vaak na klacht of melding. Dat verklaart het hoge inbreukpercentage. Bij omgevingscontroles is het inbreukpercentage 37%. Naast die controles zijn er ook jaarlijks gerichte doorlichtingen van installaties. Net als in het vorige jaar wordt er daarbij op zo goed als elke installatie een of andere inbreuk vastgesteld, vaak op het registreren van aan- en afvoerstromen, op de correctheid van de mestsamenstellingen. Een grondige doorlichting van alle mestverwerkingsinstallaties is arbeids- en tijdsintensief. Voor een stand van zaken verwijst ze naar Bart De Schutter.

De toename van meer intensieve teelten is niet één op één te linken met de slechtere milieuresultaten. Heel wat factoren bepalen immers de waterkwaliteit. Wel is het zo dat intensieve teelten zoals aardappelen en groenten en mais een hoger nitraatresidu opleveren. Een lager residu halen voor die teelten vergt een fijn afgestemde bemesting. Uit studies blijkt een relatie tussen slechte waterkwaliteit en intensieve teelten, zeker van bepaalde groenteteelten in het najaar. De spreker verwijst naar de studie Statistische Analyse Waterkwaliteit die op de VLM-website staat. Na mais en aardappelen kunnen er ook pas later vanggewassen ingezaaid worden. Meer

van dergelijke teelten zijn dus vanuit milieukundig oogpunt geen goede evolutie. Onderzoek wijst immers uit dat vanggewassen ingezaaid na 1 september minder effectief zijn.

De meeste landbouwers, bijna 90%, voldoen aan hun vanggewasverplichting. Wie onvoldoende vanggewassen inzaait, krijgt een boete. Daar worden veel bezwaren tegen ingediend. Voor de controles baseert de administratie zich op administratieve gegevens, voornamelijk van de perceelsregistratie, maar ook op terreincontroles. Als uit het bezwaar blijkt dat de landbouwer kan bewijzen dat hij het vanggewas toch tijdig heeft ingezaaid, ook al gaf hij dat niet zo aan op de perceelsregistratie, wordt het bezwaar gegrond verklaard. Het probleem situeert zich in de accuraatheid van de perceelsregistratie, niet in de werking van de Mestbank.

De VLM zoekt in overleg met de landbouworganisaties naar manieren om de vanggewassenregeling te verbeteren. Zij steunen de nieuwe aanpak van MAP 6+, namelijk goede praktijken in functie van de teelt. Voor mais en aardappelen zijn allicht andere praktijken beter dan kost wat kost vanggewassen inzaaien. Voor mais kan dat zijn het onderzaaien van gras, het fractioneren van de bemesting, overschakelen op rassen die vroeg oogstbaar zijn.

De bemestingsreductie is minder groot dan verwacht. Dat is zeker niet de enige factor die de waterkwaliteit beïnvloedt. Het areaal grasland is licht gestegen in de periode 2016-2020 met 1%, maar het percentage intensief gemaaid grasland is sterker gestegen, in 2020 tot ongeveer 50.000 hectare. Die graslanden worden meer bemest, wat op zich geen kwaad kan, als dat op de goede manier gebeurt.

De vastgestelde inbreuken bij de terreincontroles van de opslag van dierlijke mest blijven hoog, ongeveer 40%, vooral bij de vaste opslag. Controles van opslagplaatsen voor vloeibare dierlijke mest, mestkelders, zijn immers heel wat moeilijker. De inbreuken zijn onder meer constructies die niet volgens de VLAREM-wetgeving zijn, bijvoorbeeld het ontbreken van drie mestdichte muren rond de opslagplaats en het niet opvangen van mestsappen. Als er mestsappen afvloeien, stelt de Mestbank een pv op.

Op mestanalyses zit er sowieso een afwijking. Dat de mestanalyseresultaten tussen wat de Mestbank meet en wat op de vervoersdocumenten staat, systematisch en sterk in één richting afwijken, wijst op een creatieve omgang met de mestafvoer. Waarmee de spreker niet wil gezegd hebben dat alle landbouwers zich aan dergelijke praktijken te buiten gaan.

Sinds 2018 moeten landbouwers kiezen tussen een forfaitaire mestsamenstelling of een mestsamenstelling op basis van regelmatige mestanalyses. Ze geven hun keuze aan op de Mestbankaangifte. Als uit controlestalen blijkt dat de forfaitaire waarden te sterk afwijken van de reële waarden, kan een landbouwer gedwongen worden tot regelmatige mestanalyses. De Mestbank voert jaarlijks ook kwaliteitsborgingsacties uit. Als stalen bij landbouwers die overstappen van het analysesysteem naar het forfaitaire systeem te ver van de realiteit liggen, worden ze teruggeplaatst op het systeem van regelmatige analyses.

De Mestbank hanteert interne normen om te bepalen wat een sterke afwijking is, ook voor de samenstelling van vloeibaar digestaat. Uiteraard worden die normen niet bekendgemaakt, om te vermijden dat landbouwers zich daarnaar richten. De vaststelling van een sterke afwijking is niet eenvoudig omdat de afwijking moet vastgesteld worden in twee vrachstalen binnen een periode van zeven dagen. Voor de bestraffing ervan heeft de Mestbank enkele krachtdadige instrumenten, onder meer het verplicht overstappen van het forfaitaire systeem naar regelmatige analyses of het verplicht voormelden van staalnames. Algemeen zijn de afwijkingen bij analyses groter bij bedrijven die het forfaitaire systeem hanteren.

De berichtenbox vervangt niet de klassieke mailings en brieven. De Mestbank zal de landbouwers altijd zelf contacteren, ook om hen erop alert te maken dat er een bericht is in de berichtenbox. Landbouwers zonder mailadres krijgen een brief. De actieve communicatie blijft gehandhaafd.

Het kunstmestregister wordt momenteel voor het eerst geëvalueerd. De VLM gaat momenteel na hoe de data uit de verkoopregisters van de kunstmesthandelaars te koppelen aan de verhandelingsregisters en gebruiksregisters van de landbouwers. De verkoopregisters van de kunstmesthandelaars tonen aan dat er in 2021 85 miljoen kg stikstof geleverd is aan de landbouwers. De verhandelingsregisters waarin de landbouwers bijhouden hoeveel kunstmest ze aankopen en overgedragen, komen op een totaal van 52 miljoen kg stikstof. Er is dus een verschil dat de Vlaamse Landmaatschappij momenteel moeilijk kan verklaren. Bepaalde landbouwers registreren minder dan ze volgens de verkoopregisters ontvangen hebben. Volgens de gebruiksregisters waarin landbouwers bijhouden hoeveel kunstmest ze per perceel gebruiken, is het kunstmestgebruik 48 miljoen kg stikstof. De Vlaamse landmaatschappij had een hoger cijfer verwacht. Volgens de aangiftes was het kunstmestgebruik in 2020 52 miljoen kg stikstof. Bepaalde landbouwers die volgens hun aangifte kunstmestgebruik registreerden in 2020, komen niet voor in de kunstmestregisters van 2021. Een en ander kan te maken hebben met de nieuwheid van het systeem. De gegevens in de kunstmestregisters zijn heel uitgebreid. Interessant zijn voorts de gegevens op perceelniveau die het mogelijk maken het kunstmestgebruik voor bepaalde teelten te evalueren. Volgens het gebruiksregister wordt er op 30% van het landbouwareaal geen kunstmest gebruikt. Er zijn verschillen naargelang de teelt. Voor een diepgaandere evaluatie die ook een vergelijking zal maken met de kengetallen over een normaal kunstmestgebruik per teelt, is het nog even wachten.

De vrijstellingen van gebiedsgerichte maatregelen stijgen inderdaad jaar na jaar. Dit komt ook omdat er meer en meer landbouwers gevat worden door de nitraatresiducampagne, en er dus meer nitraatresidubedrijfsevaluaties uitgevoerd zijn. Als die evaluatie op bedrijfsniveau goed is, verkrijgt de landbouwer de vrijstelling, doorgaans ambtshalve. Bij landbouwers met een vrijstelling worden controlestaalnames uitgevoerd. Als die niet meer voldoen aan de drempelwaarden, verliezen ze hun vrijstelling.

Tegen de derogatievoorwaarden zijn er inderdaad weinig inbreuken. Bij de doorlichting van derogatiebedrijven worden er wel andere inbreuken vastgesteld, mede omdat een doorlichting enkel gebeurt bij risicobedrijven.

Hoewel de Vlaamse Landmaatschappij over heel wat data en opvolgingsapplicaties beschikt, is ontwijkingsgedrag of fraude niet gemakkelijk uit de data te distilleren en dus te kwantificeren. De databanken hebben daarvoor momenteel niet het vereiste detailniveau. De bevindingen van de doorlichters en de inspecteurs laten wel toe om een en ander kwalitatief te omschrijven. Waar de VLM niet zeker van is, komt niet in het rapport.

De Mestbank rapporteert over die landbouwgronden waar er bemestingsrechten toegekend worden, ook van kleinere landbouwers. Het landbouwareaal van het Departement Landbouw en Visserij is dat van de professionele landbouwbedrijven. Dat verklaart het verschil tussen beide.

Verschillende aspecten beïnvloeden de waterkwaliteit, waaronder de teeltvrije zone. De Vlaamse Landmaatschappij kan moeilijk inschatten welke effecten een grotere teeltvrije zone tot drie of vijf meter, heeft. Er is wel studiewerk over bemestingsvrije, maar niet over teeltvrije stroken. Bij het verslag liet Els Lesage evenwel weten dat in de studie 'Bemestingsvrije stroken langs waterlopen' het effect van

een teeltvrije strook tot drie meter ook onderzocht werd. Voor de derde stroomgebiedbeheerplannen zijn er scenario's opgesteld met teeltvrije zones van één en vijf meter.

De Vlaamse Landmaatschappij heeft een overzicht van de ontheffingen en bemestingsinbreuken in natuurgebieden. Het is een optie om dat in een volgend rapport bij te voegen. Het toezicht op de 2GVE/ha-regeling gebeurt bij de opbrengingscontroles. Het aantal inbreuken daartegen is terug te vinden in het overzicht van het mestrapport, namelijk negen in 2020.

Bart De Schutter zegt dat de personeelsbezetting voor controle niet gedaald is, maar dat er een klein tekort is voor doorlichtingen. Er zijn evenwel andere maatregelen die capaciteit vergen, bijvoorbeeld de extra maatregelen van MAP 6. De Mestbank moet dus keuzes maken, ook in de manier van controle. Doordat alle aspecten van de controlestrategie in één hand zitten, kan de Mestbank snel schakelen. Bij de herindeling van de afstroomzones in 2021 op basis van de waterkwaliteit, is het aandeel gebieden met de slechtste waterkwaliteit, gebiedstype 3, gestegen van 20% naar 30%. Voorts verwijst de spreker naar de VODKA-actie, staande voor Verantwoord Omgaan met Dierlijke mest, Kunstmest en Andere meststoffen, waarbij de aanwezigheid van de inspecteurs zich concentreert in gemeenten waar de doelafstand het grootst is. Die aanpak is zo aangepast dat ze een groot deel van de gebiedstypes 3 omvat. Aangezien het areaal in gebiedstype 3 is toegenomen, zal de Mestbank daardoor meer gemeenten bestrijken, maar aangezien de capaciteit gelijk blijft zullen de inspecteurs in deze gemeenten minder aanwezig kunnen zijn.

Mestverwerking is niet per definitie verdacht, maar het is wel een schakel die fraudegevoelig is. Hij verwijst naar een gerechtelijk onderzoek dat begin 2021 onder de aandacht kwam en waarbij meerdere verwerkers betrokken waren. Daar er niet zoveel verwerkers zijn, is dat niet te minimaliseren. Tot 2020 zijn er 42 van de 160 doorgelicht. In 2021 is daar nog een aantal bijgekomen en lopen de doorlichtingen verder. De gerechtelijke acties, zeker die van februari waar de Mestbank via de minister informatie over kreeg met als opdracht een bestuurlijk traject te starten, hebben geleid tot extra doorlichting bij een aantal mestverwerkers. Alle mestverwerkers doorlichten is een werk van lange adem. Sneller gaan, zou betekenen dat alle doorlichters enkel daaraan werken, wat niet aangewezen is.

Daarnaast zijn er andere manieren waarop de Mestbank de verwerkers meer wil controleren en betrekken: meer onaangekondigde controles van de inspecteurs en analyses van de digitale debietmeters die alle ingaande en uitgaande stromen van alle mestverwerkers registreren vanaf 2022. Daarnaast heeft de Mestbank samen met het Vlaams Coördinatiecentrum voor de Mestverwerking een autocontrolelegids opgesteld. Die zal de basis vormen om later een autocontrolesysteem op te zetten.

Voor de tussentijdse evaluatie van MAP 6, gestart in 2020, heeft de Mestbank met klankbordgroepen gewerkt. Dat gebeurt nu niet meer, maar de Mestbank heeft in 2021 een nieuwe drievoudige overlegstructuur opgezet. Vooreerst is er een tweemaandelijks overleg met de klassieke landbouworganisaties, waarbij elke partij agendapunten kan poneren. Voorts is er de rondetafel Mestactoren, waar alle betrokkenen samenkomen: landbouworganisaties, de mestverwerkers, de voeder- en kunstmestproducenten, en -handelaars enzovoort. In 2021 is er ook overleg gestart met een twaalfstal landbouwadviseurs, representatief voor de sector, om voeling met het terrein te behouden en bezorgdheden uit te wisselen. Naast deze drie structurele overlegvormen is er ook nog deelsectoroverleg als een bepaalde deelsector daarom vraagt, zoals met de pluimveesector over het kuiswater, met de kunstmestkleinhandel en -groothandel, met de landbouwsector over het kunstmestregistratiesysteem.

De 2GVE/ha-regeling in natuurgebied, dus enkel bemesting door directe uitscheiding van de dieren, is niet gemakkelijk te controleren daar het betrapping op heterdaad vergt. Om die reden deed de Mestbank voor MAP 6+ enkele aanbevelingen voor een effectievere handhaving, maar ook voor een aangepaste bemestingsregeling in natuurgebied.

5. Aanvullende vragen en antwoorden

Tinne Rombouts blijft het jammer vinden dat niet alle mestverwerkers worden doorgelicht, wat volgens haar de reputatie van de sector ten goede zou komen. Ze informeert of de verwerkers die gecontroleerd worden, als risicovol gezien worden. Zo ja, hoe wordt dat dan bepaald? Onder de gerechtelijke actie tegen fraude worden ook een aantal bedrijven geviseerd die geen mest verwerken. Zaten de mestverwerkers waartegen nu gerechtelijke acties lopen al onder de categorie 'risicovol' van de Mestbank? Het verwondert haar dat de inval enkele weken na de hoorzitting over het vorige rapport gebeurde, terwijl er toen niets over gezegd werd.

Bart De Schutter beaamt dat er voor de mestverwerkers risicoanalyses gebeuren, al zijn die, door het kleinere aantal mestverwerkers, beperkter dan voor de landbouwers. De Mestbank concentreert zich op de installaties die werken met biologische N-verwijdering, vergistingsinstallaties en composteerinstallaties die dierlijke mest verwerken. Daarnaast laat de Mestbank zich voor het opstarten van doorlichtingen leiden door vaststellingen op het terrein bij onaangekondigde controles door de dienst handhaving, maar ook door meldingen.

Het parket heeft informatie over de gerechtelijke actie van februari overgemaakt aan de minister, die de administratie de opdracht gaf met die informatie een bestuurlijk traject op te zetten. Enkele van de geviseerde bedrijven zaten al in het doorlichtingssysteem van de Mestbank. Het tweede gerechtelijk onderzoek waarvoor er in het najaar 2021 huiszoeken waren, is voornamelijk zuiver gerechtelijk. De Mestbank heeft daar geen verdere informatie over dan wat het parket zelf openbaar maakte. Mogelijk volgen er nog contacten waarop er dan een bestuurlijk traject kan worden gestart. Of er nog andere gerechtelijke onderzoeken lopen, weet hij niet. Dat is informatie die niet met de Mestbank gedeeld wordt.

Gweny DE VROE,
voorzitter

Tinne ROMBOUTS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

4J	de juiste dosis van de juiste mestsoort op het juiste moment met de juiste techniek
AGR	automatische gegevensregistratie
B3W	Begeleidingsdienst voor Betere Bodem- en Waterkwaliteit
BO	beheerovereenkomst
GVE	grootvee-eenheid
MAP	mestactieprogramma (ook wel: mestactieplan)
Minaraad	Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
MVW	mestverwerking
NER	nutriëntenemissierechten
NMR	nucleaire magnetische resonantie
pv	proces-verbaal
VLAREM	Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij